

הלכות נטילת ידים סימן קסב

ביאורים ומוספים

10) שם ביאר ששיטת הרשב"א שאין לחשוש שמא יצאו המים מעצמם חוץ לפרק, וכל החשש הוא רק כשנוטל עד סוף קשרי אצבעותיו שמא הוא עצמו נוטל מעט מחוץ לקשרי האצבעות ומים שניים לא יגיעו לשם לטהר את הראשונים.

ביה"ל ד"ה הנוטל ידיו

מדפסקו הפוסקים, משמע דאין צריך נגוב פינתים¹¹ וכו', נאפלו למה שכתבנו לקמיה דזהו רק תננה לנטילה¹².

11) והחזו"א (או"ח סי' כד ס"ק כ) כתב שאם שפך מים ראשונים להסיר הלכלוך, והפסיק ושוב רוצה ליטול מים שניים, צריך קודם לנגב את ידיו [וכן כתב בסידור הרב (שם)], שכיון שמים אלו אינם באים לטהר את הידיים [אלא רק להסיר הלכלוך] הרי הם כמים טמאים שישנם על ידו בשעת נטילה שלא בדרך נטילה, ואם לא ינגבם ישובו המים ויטמאו את היד ואת המים הנוספים שיטול עליה, כי אין בכך מים שניים לטהר אלא מים שבאו על היד כחלק מהנטילה. [וראה שם שביאר החילוק ממה שהביא הביה"ל שאם נגע בידיו במים הם כשרים לנטילה ואין אומרים שנטמאו ויטמאו את הידיים]. אכן אם נוטל בתחילה באופן שאחרי שהמים שטפו את הלכלוך, באו על כל ידו מים נוספים שיועילו בתורת נטילה, בזה אף המים ששטפו בהם ידו נחשבים חלק מהנטילה ונותרים במים השניים. אך סיים החזו"א (שם) שלכתחילה ראוי להחמיר להפסיק ולנגב, והוסיף שכשעושה כן ודאי שהשטיפה הראשונה אינה חלק מנטילת הידיים, וצריך שיהיה במים שנשארים לאחר השטיפה הראשונה רביעית [אכן בביה"ל (ד"ה קצת מהרביעית) כתב שמהנכון לכתחילה להחמיר שישאר לו רביעית לאחר השטיפה אף כשלא מנגב ידיו]. וראה מה שהבאנו בשמו להלן בביה"ל ד"ה קצת מהרביעית.

וראה להלן ס"ק כו שהבאנו שגם שם חלק החזו"א על דברי המשנ"ב, וכתב לענין מי שנוטל מקצת ידו שלא עלתה לו נטילה, שצריך קודם שחזור ונטל כדון לנגב את מי הנטילה הראשונים.

12) היינו מה שכתב בביה"ל להלן (ד"ה קצת מהרביעית) שלכאורה נראה בפשיטות שהעברת החציצה אינה אלא הכנה לנטילה, ולא חלק מהנטילה עצמה. ולכן מי שיש לו מים מצומצמים בשיעור רביעית ויש על ידיו לכלוך, צריך לנקות את ידיו במים הפסולים לנטילה או בשאר מידי דמנקי, ולא במי הרביעית עצמם, כדי שלא יחסר לו משיעור רביעית כשיבוא אח"כ ליטול את ידיו.

[משנ"ב ס"ק ח]

דחשינן שיצאו חוץ לפרק, ועל כן מְכַרְח לְהַחְזִיקָם דְּנָקָא בְּגַבְהָ עַד שְׁעַת הַנְּגוּב כְּדִי שְׂלָא יַחְזְרוּ וְיִרְדּוּ עַל הָאֲצָבָעוֹת?

7) טעם זה הוא לשיטת רוב המפרשים, וכמו שכתב לעיל (ס"ק א), אבל לשיטת הרשב"א, כתב שם שהחשש הוא שמא נשפך מעט חוץ לקשרי האצבעות, שקשה לצמצם בזה, וממילא נטמאו המים, והמים השניים לא יגיעו לשם לטהרם, ואם לא יגביה ידיו, ירדו המים חזרה על אצבעותיו ויטמאון. ואכן לפי שיטת הרשב"א כתב בביה"ל (ד"ה והוא הרין) שאם נוטל ידיו עד קשרי אצבעותיו, לא יועיל להשפילן מתחילת הנטילה, שהרי עדיין יש לחשוש שבשפיכה ראשונה הגיעו המים מחוץ לקשרי אצבעותיו ונטמאו שם, ומים שניים לא הגיעו לשם לטהרם, ואח"כ ירדו המים שלא נטהרו בשפיכה שניה על ידו ויטמאוהו. וביאר שם שאין דברי הרמ"א אמורים אלא כשנוטל כל היד עד הקנה, שאז לדעת הרשב"א ממילא אין שום חשש וכמו שכתב השו"ע להלן וביארו במשנ"ב לעיל (ס"ק א), ואף לחולקים על הרשב"א שיש בזה חשש, מ"מ אם השפיל ידיו מתחילה ועד סוף ג"כ אין למה לחשוש וכמו שכתב הרמ"א כאן וביארו במשנ"ב.

[משנ"ב ס"ק ט]

וְהִנֵּה כְּהִיּוֹם נִגְהוּ הַעוֹלָם שְׂאִין מְדַקְדְּקִין בְּזוֹה, וְהַטַּעַם: מִפְּנֵי שְׁנוּטְלִין רְבִיעִית עַל כָּל יָד וְיָד, וְגַם שְׁנוּטְלִין עַד סוּף פֶּסַת הַיָּד.

8) ואף שבאופן שנוטלים היום אין צריך מן הדין להגביה, וכמו שכתב במשנ"ב, מ"מ כתב הערוך השולחן (ס"ז) שראוי להגביה הידיים בכל ענין, כיון שבגמ' אסמכיה אקרא, וכן הוזהירו חכמי הקבלה, ולמה לא נעשה כן בדבר שאין בו לא טורח ולא הפסד, ולכן הנתא ידיו תע"ב. ובלקוטי מהרי"ח (ח"א עמ' קי ב) הביא שעל פי האר"י יש להגביה את הידיים כנגד הפנים. וכן הביא הכף החיים (ס"ק ב, ו) בשם האר"י וחכמי הקבלה שיש להגביה ידיו עד כנגד ראשו.

[שעה"צ ס"ק יד]

דמקה נפשוך, הלא לשיטת פְּנֵה ראשונים מְהַי רְבִיעִית לְנֵה, וְכַדְלָקָה בְּפָנִים, וְאֶפְלוּ לְדַעַת הַשֶּׁבִּיא דְּלְדִידָה לֹא מְהַי רְבִיעִית לְנֵה.

9) כיון שהוא סובר שלעולם, ואף כשנוטל מים ראשונים מרביעית, צריך ליטול מים שניים כדי שיטהרו את המים הראשונים, וכפי שהובאה שיטתו במשנ"ב להלן (ס"ק כא) ובשעה"צ (ס"ק יז).

[משנ"ב ס"ק יז]

הַטַּעַם כְּתַבְנוּ לְעִיל בְּאוֹת א, עֵינַן שְׂמֵם.

הלכות נטילת ידים סימן קסב

באר הגולה נז

כ האגור דמש ר"א
מן ג בתי"וסף
ד חספסא ותקדכי
ה טור ותוספות
והרא"ש שם בחי"ן

(ה) שלא יצאו מים חוץ לפרק ויחזרו ויטמאו את הידים. הגה (ו) *והוא הדין אם (ג) משפילן מתחלת הנטילה (ז) עד סופה דשפיר דמי, (ח) רק שיגהר שלא יגביה תחלה ראשי אצבעותיו ואחר-כך ישפילם, דאז יצאו המים חוץ לפרק ויחזרו ויטמאו (ט) הידים (כ"י בשם מהר"י כ"חב"ב). כ"הינינו כשאנו נוטל כל היד עד מקום חבור היד עם הידוע, (י) אכל אם נוטל עד שם אין צריך להגביה ידיו (יא) (ויש חולקים בזה). לכן אם שפף (יב) על שתי ידיו רביעית (יג) בפעם אחת, כיון (יד) דאין שם מים טמאים כלל אין צריך להגביה ידיו. (טו) לכן המטביל ידיו אין צריך להגביה ידיו * (י"ש אומרים דאם שופף על ידיו ג' פעמים אין צריך לזהר בכל זה, (טז) וכן נהגו להקל) (אגור בשם א"ו והגהות אשר"י פכ"ה): **ב *הנוטל ידיו, שופף עליהם (יז) קצת מהרביעית להסיר מהם**

באר היטב

(ג) משפילן. ולפי דעת המקבילים ברוקא בהגבחה קדם הנקרה, ועין ט"ו ומ"א:

משנה ברורה

לעיל בסימן קסא דסגי בנטילה עד קשרי האצבעות, אכל לדעת הפוסקים לעיל שם דצריך נטילה כל היד, ממילא צריך להגביה גם-כן כל פסת היד. (יב) ויש שפרשו גם פננת ראשי אצבעותיו כן הוא, שפגביה בלה, אלא דמפרש אפן ההגבחה, דהינו שיהיו ראשי אצבעותיו למעלה והכף והידוע למטה: (ה) **שלא יצאו יכו', רוצה לומר, דשפא יצאו המים הראשונים הטמאים חוץ לפרק, וכשלא יגביהם יחזרו המים למטה ויטמאו הידים, וכ"ל:** (ו) **והוא הדין אם משפילן וכו'.** דכיון דהשפילן מתחלת הנטילה של מים ראשונים, הלא מעקרא לא יצאו המים כלל חוץ לפרק: (ז) **עד סופה.** הינו עד אחר נתינת מים שניים, אכל אחר-כך שפיר דמי (יג) אף להגביה קדם הנגוב [פמ"ג]: (ח) **רק שיגהר וכו'.** רוצה לומר, דמה דאימא בגמרא דצריך להגביה ידיו, הינו אם היה מחזיקם בהגבחה בעת נתינת מים הראשונים [והוא הדין אם היה מחזיקם בשרת], דחשיבן שיעצאו חוץ לפרק, ועל-כן מכרח להחזיקם ברוקא בגבה עד שעת הנגוב כדי שלא יחזרו ויגרו על האצבעות, אכל אם היה מחזיקם מתחלה בהשפלה, הרי לא יצאו כלל לחוץ: (ט) **הידיים.** וכמה אחרונים מפקפקין על עצה זו דהשפלה, מטעם דכשהם משפילן למטה אפשר שלא יגיעו המים כלל על ראשי האצבעות, ועל-כן טוב להגביהם אפלו בעת נתינת מים ראשונים, וכן הביא הפגן אבהים שכן הוא גם-כן על-פי קבלה הגבחה ברוקא, וכן בגמרא סמכו על זה מקרא: "וַיִּנְטְלוּ וַיִּנְשְׂאוּ", משמע דכן ראוי לנהג. והנה כהיום נהגו העולם שאין מדקדקין בזה, והטעם: (י) **מפני שנוטלין רביעית על כל יד יחד, וגם שנוטלין עד סוף פסת היד.** ומכל מקום כיון להשיג שבוואו המים בראשי אצבעותיו וכלל הצדדין, ולא כהמון-עם ששופכין רק על צדי ידיהם ואינם משיחין שבוואו המים גם על ראשי האצבעות וכל היד סביב [אחרונים]: (י) **אכל אם נוטל וכו'.** הטעם כתבנו לעיל באת א, עין שס"ו: (יא) **ויש חולקים בזה.** וסבירא להו דלעולם צריך להגביה ידיו. ועין באלה נכה שפתב דהעקר כהשיחולקים הנה, דהוא דעת רב המפרשים. ומכל מקום בשעת הדחק כשאי אפשר לו להגביה, יש לסמך על דעה הראשונה שפתם המחבר כותה לקלא, ובפרט שאנו נוטלין ברביעית מים, וכ"ל: (יב) **על שתי ידיו רביעית.** וכל-

שערי השובה

סימן סט שפתה ע"ז וכתב שהמג"א נמשך אחר הרא"ש, וברא"ש יש ט"ס מ"ש על בשרו וצ"ל על בגדו, כמבאר בספסוק וכתוב דף צח ע"ב, עין שם, וגם השיג שם על כהני-אחרון הוא חוצצה אם הוא יבש, כמבאר בסוגיא שם דמשך לח הוא ואינו חוצץ:

באר הלקה

וגם מירושלמי משמע כן, וגם באור ורוב מחמיר, בודאי יש להתמיר בזה מצד הדין. ומה שהביא במגן-אברהם בשם היתר דהשעור הוא עד סוף האצבעות, אין ראיה כל-כך, כיון דגם בגמרא במחלקת היא שניה. ומצאתי קצין דכרינו אחר-כך בספר עצר-אלמגים תה לשוננו (אחרי אריכת דכריון): הנה הראיתך בענין שדעת גדולי הראשונים, הלא המה הרי"ף והרמב"ם ור"ח והסמ"ג והריב"א והערוך והרשב"א, שפדינא דגמרא צריך נטילה עד מקום חבור היד והידוע, ולכן נראה לי דתנכ כל אדם לנהג כן מדינא ולא משעם חמרא, ודלא כמו שראיתי מקצת אחרונים שכתבו: הנהגה כן צריך להתנות שאינו עושה כן לעכוב אלא משעם חמרא, לשמעי מקצת ההמון נמשכים אחריו היינו תה ומנוולים שלא לשל ידיהם כי אם עד מקום חבור האצבעות, ולעניות דעתי, בכלל כנוללי בנטילת ידים אף הם יחשבו, עד כאן לשוננו. ומכל מקום נראה לעניות דעתי, דהסומך להקל על דעה שניה בשעת הדחק פשאיין לו מים אין מוחין בידו, דכמה ראשונים קמי בשטיה זו, הלא המה רש"י ותוספות והרא"ש, וכן נמצא גם בסמ"ק ומרדכי הריטב"א ושבלי-לקט ומחזיקי-ש"ל. נדע עוד, דהיהו שנוהגין העולם כדעה הראשונה לשל כל היד, מה לנהר טוב לנהר שלא לצמצם בשעור מים, אלא ישלנה בשפע, דאם יצמצם רק כשעור רביעית יצולו מאד שישאר חלק מהידי גלי נטילה, וצריך להשיגם הרבה על זה:

* **והוא הדין אם משפילן וכו' דשפיר דמי.** עין במשנה ברורה. ואפלו הרוצה לסמך על עצה זו דהשפלה אין כדאי לסמך רק בשנוטל כל היד עד הקנה [דאז לדעת הרשב"א בלאו הכי אין צריך להגביה ידיו, וכדלקמה בפנים, דהוה דעת הרשב"א פ"דעו], אכל בלאו הכי טוב לחש לדעת הרשב"א דלדידה לא מהני השפלה כ"כ"מ מאחרונים]: * **יש אומרים דאם שופף על ידיו שלש פעמים וכו'.** השעם, דסבירא להו כדעת הדעה שניה שהכתיב במשנה ברורה את א, דעקר טעם ההגבחה הוא משום שפא לא הגיעו השניים עד מקום הראשונים לטהרם, ויחזרו אחר-כך המים טמאים על אצבעותיו, ובשופף ג' פעמים לא חלישין כלי האי, דאם לא הגיעו השניים הגיעו השלישיים [מגן-אברהם פתרוץ שו"ן]. וכתב האלהי נכה דלפי זה יש להחמיר להגביה אף בנוטל ג' פעמים, כיון דאין לא קמא לן כדעה זו וכ"ל; ומכל מקום נראה דהמקל לא הפסיד דיש לו על מי לסמך: * **הנוטל ידיו שופף וכו'.** מדסתמו הפוסקים, משמע דאין צריך נגוב בינתיים¹¹; ולא מבעיא לדעת השולחן-ערוך ותלבוש דהוה מכלל הנטילה גופא, בודאי אין מחייב לנגב בינתיים, ואפלו למה שכתבנו לקמה דהוה רק הקנה לנטילה¹². גם-כן נראה דלא נטמאו המים על ידיו והנטילה דצדוקה במיכל זה לנגבם, דהוא דומה למה שכתבו בסקן קס טוף סעף יא, והנבוא בשביל קדם נטילה לא נספלו המים, וכעין זה פתב הלשם-תמודות והוהו במגן-אברהם לקמן בסעף-קס"ו: * **קצת מהרביעית.** הנה דין זה מקורו הוא מדברי

שכן אם שפף רביעית על כל יד [ט"ז]: (יג) **בפעם אחת.** ואיך יצטר זה, עין לקמה בסעף ד: (יד) **דאין שם מים טמאים.** דמה דאמרין מים הראשונים טמאים ומשום הכי צריך להגביה ידיו, הינו ברוקא בפחות מרביעית בבת-אחת, וכדלקמה: (טו) **וכן המטביל ידיו.** גם-כן מטעם הנ"ל, דאין כאן מים טמאים: (טז) **וכן נהגו להקל.** ויותר נכון לנהג אם יש לו מים, שישטל רביעית על כל יד יחד או יותר שבוואו המים עליהם בשפי, וכ"ל בסימן קנח, וממילא לא יצטרך לרקדק בהגבחהם מדינא, וכ"ל, וכן מוכח מתי-אדם ונפעל עצה זו דג' פעמים מפקפקים (טו) פשה אחרונים]: **ב (יז) קצת מהרביעית.** דשעור נטילת ידים הוא

(י"ב) וכן משמע בשבלי-לקט: (יג) דאף אם יצאו אחר-כך חוץ לפרק ואחר-כך יחזרו עוד על האצבעות, הרי כבר נטהרו על-ידי המים שניים: (ד) דמה-נפשך, הלא לישטת כמה ראשונים מהני רביעית לזה, וכדלקמה בפנים, ואפלו לדעת הרשב"א דלדידה לא מהני רביעית לזה¹³, הלא לדידה אין צריך כלל לזהר בשנוטל כל פסת היד: (טו) עין במגן-אברהם בסוף סעף-קס"ו ב, וכן פתב האלהי רבה, עין שם:

שער הציון

הלכות נטילת ידים סימן קסב

(יח) הלכלוף וכל דבר שחוצץ, ואחר־כך שופף עליהם פעם שנית, וגם אלו המים (יט) הם טמאים, ואחר־כך שופף עליהם פעם (כ) שלישית לטהר המים שעל גבי הידים. ואם אין בידיהם לכלוף ודבר החוצץ, שופף על שתי ידיו (כא) רביעית בבת־אחת ואין צריך מים שניים: הגה והוא הדין אם היו לו (כב) מים רבים, ורוחץ תחלה מעט כדי להסיר הלכלוף ואחר־כך שופף רביעית פאחד ואין צורך מים שלשים. הנוטל ידיו, (כג) צריך (ג) לשפשפם (כד) זו כוונת מהלכות מקואות וכלי־כוס וסמ"ג והרא"ש פ' כל הבשר: ג ינטל (כה) מקצת ידו ויחזור והוסיף ונטל (כו) הנשאף מידו, הרי ידו טמאה (כו) כמו שהקדמנו, (כז) דאין נטילה לחצאין. ואם צדדן יש על מקצת היד שנטל בתחלה (כט) טופח על־מנת להטפוח, (ל) הרי

באר היטב

(ג) לשפשפם. אפלו אם שפף על כל היד רביעית וא"כ גם מי שפטיבל ידיו צריך ג"כ שפשוף אח"כ זו כוונתו שהרי רביעית ב"בא הרי בטבילה, ט"ו:

באר הגולה

מקנה ברורה

לא פחות מרביעית מים לשתי ידיו, ולשופף אותה על שתי ידיו כאחת, או בפני עצמו, מקצת על אחת ומקצת על השנייה, וכמבאר לעיל בסימן קס סעיף יג. ואם היו ידיו מלכלכות קצת ואין לו רק רביעית מצמצם, יש לו לטל קצת ממנה מקדם להסיר הלכלוף החוצץ, ומכל מקום לא חשבינן על־ידינו לנפחת משעור רביעית קדם נטילה, דגם זה לצורך שגרת ידים הוא בא (לבוש). ועין בבאור הלכה: (יח) הלכלוף. כמו טיט וכיוצא בזה דבר החוצץ בנטילה, דלכלוף שאינו חוצץ אין צריך להסירו כלל קדם הנטילה: (יט) הם טמאים וכו'. דכן איתא במסכת ידים, דהנוטל ידיו צריך לשפף שתי פעמים על ידיו והניחו אף קשהם גקיים בלא לכלוף, דמים הראשונים מטהרים הידים אבל הם עצמם טמאים הם, שנשטמו בנגיעתם בידי, והשניים מטהרים אותן ונגמרו שגרת הידים. ומיהו, כתב הבית־יוסף בשם פמה פוסקים, דהוא דוקא אם לא שפף הרביעית בבת־אחת על שתי ידיו, אלא שפף ממנה על ידיו אחת אחת, מקצת על זו ומקצת על זו, או שנחסר מהרביעית להעביר הלכלוף, וכנ"ל, או צריך לשפף שני פעמים, אבל כששפף הרביעית בבת־אחת על שתי ידיו, וכל־שפן על כל אחת רביעית, אין צריך למים שניים לטהרם, דאין פאן מים טמאים, וכדלקמה: (כ) שלישית לטהר וכו'. והם נקראים שניים בעצם הנטילה, דפעם ראשון שחשב פאן אינם עצם הנטילה אלא להעביר הלכלוף, וכנ"ל. ודע, דהא דמתיר המחבר לכל השלש פעמים מרביעית אחת הוא דוקא אם פאו המים סביב כל היד בשעור הנטילה (טו) על־כל־פנים בשתי הפעמים: (כא) רביעית

התוספות חליו ק"ו שכתבו, דאף בדמשנה ידיו לא נזכר דצריך לנטילה אלא ב' פעמים, צריך לשפף עוד פעם אחר מקדם להעביר הלכלוף, והעתיק זה גם הסמ"ג והרא"ש והטור. ועצם העביר החציצה הוא משנה וברוקא מפשטת בידיהם, אלא דאיתו לאשמועינן דלא נימא דקשר אם יעביר החציצה במים ששופף לשם נטילה גופא, אלא צריך פעם שלישית להעביר החציצה מקדם ודוקא, כך נראה פשטית פנתתם. והנה הבית־יוסף ושלחן־ערוך פרש לזעמם, דפעם זה ששופף להעביר החציצה הוא מאותה הרביעית עצמה, והוא קשה לכאורה מאד, דאם־כן נפחת משעור הרביעית קדם נטילה, דאפלו לפי דעת הלשון־מפרשים לעיל בסימן קס סעיף יג דסבירא להו דאין צריך לשפף כל הרביעית לידים של אחד, כמבאר שם, מפל מקום בקלי לכלי עלמא צריך שיהיה רביעית שלמה ודוקא לראשון שפא לטל. ומצאתי שכתב הרג"ש בזה הלבוש ותנן, דהכל לצורך שגרת ידים הוא, אבל מפל מקום אינו מושב בזה ענין, דלכאורה נראה פפשטות דהעביר החציצה אינו אלא הנקה לנטילה, ומדוברי התוספות עצמן אין מכרח פפרוש הבית־יוסף דכונתם לטל פעם זה מהרביעית עצמה, דלא פתבו אלא עצם הידו דצריך פעם אחר מקדם ולהעביר החציצה, ולאשמועינן דלא יעבירם בעת הנטילה גופא וכנ"ל, אבל יש לומר בפשטות דהניו במים אחרים ולא במי רביעית של הנטילה, וגם מסתבר דכן הוא פנתתם, דכיון דהם עצמם פתבו דמשנה ידיו מרי בידיהם נקיות, ואם־כן שער הרביעית הוא בידיהם נקיות, ומאן לן לפחות מהשעור קשהם מלכלכות. וידניא, אף אם נגרש פפרוש הבית־יוסף דבעתם, הוא מלתא חתמא שלא נזכר זה בשאר ראשונים, ומתראב"ד משמע להודא דאין לפחת משעור רביעית מים בשתי פעמים בשום אפן¹⁰⁰, שכתב דהוה השעור ששערו הנוטל דהוה יטל יפה היד, והלא זה השעור הוא אף בידיהם נקיות, ואם־כן אם נפחת מעט בשביל חסרת החציצה לא יעלה לו נטילה, ודברי הראב"ד הובא בל"ב¹⁰¹, ועל־כן מהנזכר לכתחלה בחסמיו בזה, וכשצריך לנקות ידיו ואין לו רק רביעית מים, יוכל לנקותם במים

בבת־אחת. השעם, הרביעית בבת־אחת עשוהו כמקנה דמטהרת וגם המים טהורים הם, ולכך אין צריך למים שניים. וכשהיה על ידו לכלוף ודבר חוצץ, דאז צריך לשפף קצת מהרביעית להסיר הלכלוף ולא נשאר הרביעית שלמה, בעל־כרחו צריך לשניים ודוקא. ודע (פ) דיש אומרים דמן הדין צריך לעולם מים שניים, ואם אין לו רק רביעית, ישפף ממנה בשתי פעמים, ואפלו אם נוטל רביעית בבת־אחת או על כל יד ויד רביעית בפני עצמו, צריך אחר־כך גס־מן מים שניים. וכתב הח"י אדם דיש לנהוג כן, לטל רביעית על כל יד וגם שניים¹⁰². אבל זה הוא רק לכתחלה אם יש לו מים מזמנים, אבל לטרח אחר זה (יח) נראה דאין צריך, דרב הפוסקים הקלו בזה, וכתבתימט המחבר דברביעית בבת־אחת אין צריך לשניים¹⁰³, וכן נראה דעת האחרונים: (כב) מים רבים. הנינו אפלו נטל רביעית על כל יד ויד, וכן שיקה לו להסיר הלכלוף וישאר הרביעית שלמה [מ"א]: (כג) צריך לשפשפם וכו'. הנינו (ט) אפלו נטל רביעית על כל יד ויד, (כ) וכן במטביל ידיו: (כד) זו כוונתו. נראה שהוא כדי להעביר הלכלוף היטב היטב¹⁰⁴. (כז) והוא רק לכתחלה ולא לעפובא¹⁰⁵. ועין בב"ח¹⁰⁶: **ג (כה) מקצת ידו וכו'.** שפפעם אחת לא הגיעו המים עד הפרק שהוא שעור הנטילה ובמבאר בסימן קסא סעיף ד, עין שם, ולכל חדר וחד פכאית לה שם, ובה להשלים הנשאף מידו אחר־כך פשכבר נכב קצת משפיכה הראשונה, ולא נשאר עליה מים טופח על־מנת להטפוח: (כו) הנשאף מידו. אבל אם בהוספה הטיל מים על כל היד, (כז) שפיר דמי: (כז) כמו שהקדמנו, דאין דרך נטילה בכך: (כט) טופח על־מנת להטפוח. הנינו, שנשאר עליה מים פליכך שהנוגע בה נרטב ידו עד שיוכל להטפוח למקום אחר, על־כן אמרינן דלא פלחה עוד נטילה הראשונה ומצטרפין יחד, דהרי כנטילה אחת: (ל) הרי זו טהורה. יש מאחרונים (ט) שכתבו, דדוקא בדיעבד אין צריך לחזור ולטל,

שער הצינור

(ט) האליה וכה אוח ז פתב דפעם הראשון שרי אף לחצאין, והסר מגורים הניח בצריך עיין, ומשמע דחש לתן לפעם הראשון דין נטילה, מפל מקום מסתבר דאין להחמיר בזה, דבאמת אין זה בכלל נטילה רק הנקה להנטילה, וכמו שכתבנו בבאור הלכה: (פ) הוא דעת הראב"ד והרשב"א, וקצת משמע בבאור הגר"א דמחזיק בשטחם, עין שם ד"ה ואם: (פ) והנהיה פן נראה דיש לו להתנות שיהיה בלא נדר, וכמו שכתבו האחרונים בעין זה בסימן קסא¹⁰⁷: (ט) והוא מבאר בסעיף ד פנים: (כ) ט"ו: (כז) דרישה: (כז) אף דברא"ש ור"ש פסקא להו בזה דאפשר דצריך לנגב מתחלה, בין דלהקמ"ם פשיטא לה פסק המחבר לקלא דלא צריך לנגב מתחלה, פן משמע בבת־יוסף וכן פתב במאמר מרדכי: (ג) הנינו או שישפף רביעית על כל יד או שישפף מים ראשונים ושניים, וכנ"ל בסעיף ב: (ד) פן משמע במאמר מרדכי הנ"ל דעת הרמב"ם שהעתיק מהמחבר פנתה: (ה) כהן גבוליים, עין שם באורך: (ו) מגזאברהם, ולא העתמתי דברי הש"ו דמביא ראיה

הלכות נטילת ידים סימן קסב

ביאורים ומוספים

ישפשוף ידיו [אך לעניין הברכה כתב שיברך קודם הניגוב].

18) אכן בלקוטי מהרי"ח (ח"א עמ' קי, ב) הביא מספר דרך סעודה למהר"ם פאפראש, שבכלי ובמים ובנטילה ובשפשוף מרומזים סודות גדולים. ובעין זה כתב הכף החיים (שם) שעל פי המקובלים יש לשפשוף את ידיו. והוסיף, שאף שבפרי עץ חיים ובעולת תמיד משמע שמספיק פעם אחת, בסידור הרש"ש כתב שיש לשפשוף שלוש פעמים [והביא שם מה יש לכוון בכל שפשוף].

19) נראה שכוונתו שלאחר שהב"ח הן וצידד שלהלכה אין חובה לשפשוף, סיים שמ"מ המנהג לשפשוף ואין לשנות [אכן דעת המשנ"ב שמצוה לכתחילה לשפשוף וכמו שכתב כאן וכן להלן סוף סי"ק לח].

[ביה"ל ד"ה קצת]

ומהר"ב ד"ר משה ליהודיין לפרח משעור רביעית מים בשפתי פצמים בשם אפ"ק²⁰ וכו', ודברי הרב"ד והוא קבל-21²¹.

20) ואפילו אם באו המים משיירי טהרה, כתב בביה"ל לעיל (סי' קס סעיף יג ד"ה הואיל) שדעת הרב"ד שצריך רביעית לכל אחד ואחד שנטול [וראה בביה"ל (שם) לגבי מה אפשר להקל במים שבאו משיירי טהרה, לדעת הרב"ד].

21) ובביה"ל לעיל (שם) כתב שהרש"ל פסק בדברי הרב"ד להלכה, וכן בדברי האלה רבה משמע שיש להחמיר כמותו, ושכן משמע מביאור הגר"א.

[משנ"ב סי"ק טז]

ואין צריך לנגב מתחלה²².

22) ובעין זה כתב בביה"ל לעיל (סי"ב ד"ה הנוטל) לעניין מים ראשונים שנטול כדי להסיר הלכלוך מעל ידיו, שאין צריך לנגבם כיון שאינם נטמאים בנטילה זו. וכן כתב התהלה לדוד (סי"ב ב) שכשנטול חצי ידו אינו צריך לנגבה קודם שנטול מחדש על כל היד, אך מטעם אחר שאפילו שהמים שעל ידיו טמאים, מ"מ אין טומאתם אלא מחמת היד הזו עצמה, ולכן מועילים המים השניים לטהרם.

אמנם החזו"א כתב (או"ח סי' כד סי"ק ב) שצריך לנגב ידיו קודם שבא ליטול מחדש [וכן כתב הרע"ב (ידים פ"א מ"א)]. שכיון שצריך נטילה מחדש נמצא שהראשונים שבאו על מקצת היד לא הועילו לנטילה כלום והרי הם כמים טמאים שישנם על ידו בשעת נטילה שלא בדרך נטילה, ואם לא ינגב ישובו ויטמאו את היד ואת המים הנוספים שיטול עליה. לפי שאין בכח מים שניים לטהר אלא מים שבאו על היד כחלק מהנטילה. והורה לגר"ח קנייבסקי (ארחות רבינו ח"ג עמ' ר"ט), כשארע שבאמצע הנטילה טפטפה טיפת מים על ידו, לנגב את כל היד ולחזור וליטול [ואפשר שבמקרה כזה שהגיעו המים האחרים על ידו באמצע נטילה, אף לדעת המשנ"ב המים נטמאו, ובעין מה שכתב בשעה"צ סי"ק לח].

וראה לעיל (סי"ב בביה"ל ד"ה הנוטל) שהבאנו שגם שם חלק החזו"א על הביה"ל והצריך לנגב את המים ראשונים הבאים לנקות את היד.

[משנ"ב סי"ק יח]

כמו טיט וכיצא קנה דרך החוצץ בנטילה¹³.

13) החזו"א (סי' כד סי"ק ב) העיר שכיון שמשמעות דברי הראשונים והשו"ע שהמים בעצמם אף בלא שפשוף מעבירים את הלכלוך, א"כ ודאי שאין כאן חשש של נטילה על גבי חציצה, שהרי כיון שהלכלוך עובר על ידי המים והמים באים על עצם היד אין כאן חציצה. ולכן ביאר החזו"א שהסיבה שצריך לנקות ידיו היא שחכמים הצריכו שהנטילה תהיה על יד נקיה מדברים החוצצים.

[משנ"ב סי"ק טא]

לטל רביעית על כל יד וגם שניים¹⁴ וכו', דרך רביעית בבת אחת אין צריך לשניים¹⁵.

14) החזו"א כתב (או"ח סי' כד סי"ק ל) שרשאי לכתחילה ליטול כל הרביעית בבת אחת ולהסתפק במים ראשונים בלא מים שניים, וכן נהג (ארחות רבינו ח"ג עמ' ר"ח) ליטול פעם אחת רביעית מים ברווח על כל יד ויד, ולא ליטול מים שניים. אכן הגר"ח קנייבסקי נהג (שם) כדברי החיי אדם, ואף ששפך על כל יד רביעית חזר ונטל מים שניים.

15) כשנטול רביעית בפעם אחת, כתב החזו"א (או"ח סי' כד סי"ק ל ד"ה רשאי) שאין צריך לדקדק לשפוך בנחת, אלא רשאי לשפוך את כל מי הרביעית בבת אחת [אך הביא שלדעת הרמב"ם צריך לכתחילה ליטול בנחת, והוסיף במקום אחר (טהרות ידים סי' א סי"ק יב ד"ה פ"ב מ"א) שטעמו של הרמב"ם שבכך המים מנקים יותר טוב].

[שעה"צ סי"ק יח]

וכמו שפסקו האחרונים קצין זה קסימן קסא¹⁶.

16) נראה שכוונתו למה שהביא בבאר היטב (שם סי"ק ז) בשם הבית יוסף, על דברי השו"ע (שם סי"ד) שראוי לנהוג כדעה המחמירה בשיעור מקום הנטילה, שכתב שם שיתנה בתחילה שלא מקבל עליו כחובה שמה פעם אחת לא יהא לו מים כל כך, ושכן ראוי להתנות בכל דבר שאדם רוצה להחמיר על עצמו.

[משנ"ב סי"ק טז]

נראה שהוא קדי להעביר הלקיחה היטב היטב¹⁷. והוא נק לכתחלה ולא לעכובא¹⁸, ועין ב"ב¹⁹.

17) ולענין הזמן שבו ישפשוף ידיו, במג"א (סי"ח ח) כתב שראוי לשפשוף לאחר שפיכה ראשונה. ובשו"ע הרב (סי"ח) כתב שכשנטול מרביעית ישפשוף מיד, וכשנטול פחות מרביעית שאז אינו יכול לשפשוף מיד, יעשה כן לאחר שנטל מים שניים על ב' ידיו [ובסידורו (הוצאת קה"ת עמ' תכט) כתב שמטרת השפשוף לטהרה יתירה. והוסיף, שלכן נחשב חלק מהנטילה וראוי לברך על הנטילה קודם השפשוף שבכך תהיה הברכה עובר לעשיית המצוה, ורק כשלא עשה כן יברך קודם הניגוב. אכן במשנ"ב לעיל (סי' קנח סי"ק מב) כתב שמנהג העולם לברך קודם הניגוב]. ובכף החיים (סי"ב ב) הביא בשם הארי"י שיטול כל יד שלוש פעמים רצופות ואח"כ

הלכות נטילת ידים סימן קסב

שאנינה צריכה שטיפה ב' פעמים. (מה) אם נגע בהם אחר שלא נטל ידיו בעודן לחות מן המים, צריך לנגבם ולחזור ולטל, שהרי זה טמאם (מו) על-ידי המים שעליהם. לכה צריך לזהר כששופך מים שלישית (מו) שהם שניים לכד מהראשונים, (מה) שלא יגע יד בחרקתה עד שישפך גם זה על השנייה, או שישפך מתחלה על שתייהן כאחד. ואם נטל כל יד מרביעית (מט) אין צריך (ו) לכל זה: ה' מתוך מה שכתבנו יתבאר לה, דהא יד נטמאה בשפשוף החרקתה, דוקא בנוטל ידו אחת ואחר-כה שפשוף בחרקתה, אבל אם רצה לטל בתחלה (ג) שתי ידיו פאחת נוטל, דשתייהן נחשבות כיד אחת ואינן מטמאות זו את זו; ואלו ארבעה או חמשה שהניחו ידיהם זה בצד זה או זה על-גב זה, כיד אחת חשיבי (נא) ואינן מטמאות זו את זו: ו' נטל שתי ידיו זו לעצמה וזו לעצמה ונמלך (פרוש, נתייעץ) כשנטל המים השניים, והגיע ידיו זו לזו ושפך על שתייהן פאחת, ידיו טמאות, מפני ששפך ידיו זו לזו לקבל המים השניים (נב) נטמאו ידיו בנגיעתם זו לזו, דמים שעל-גב יד זו מטמאים מים שעל-גבי חרקה וגם את היד, וכשנטל את השניים לא טהרו את הראשונים כיון שנטמאת מחמת חרקה, אלא ארבעה, גם השניים נטמאו כהן, וצריך לנגב ידיו (נג) ולטל שתייהן כאחת. הגה (נד) וכל-שכן לזהר שלא יגע בידו ששפך עליה פעם אחר לידו השנית ששפך עליה שתי פעמים (מרכיז פרק אלו דברים): ז' אם שפשוף ידיו זו בזו, יזהר שלא יגע (נו) חוץ ממקום שנגפלו בו מים, מפני שהן מטמאות

באר היטב

הראשונה חתור ודחק הברוא בידו הלכה נדבקה מים טמאים בכרוא, וכשחוזר ודחק בידו השנייה נטמאה מהמים הלחים, לכן ישל רביעית כאחד. אם נטל הכלי בידו הלחה נטמא און הכלי מהמים, ואם תור ואחוז בידו הראשונה

הוא נגב וזה. ואם נגע בהם אחר טמאות, עמ"א. כלי שנפך בשוליו ורחוב בו כרוא ודחק אותו למעלה ויוצאים המים על ידו, שרי, אפ"י שהפנתא לכה ונגע בו בידיו, לית לן בה, ל"ח. וכתב הטמאי: ומה"ש לחש שלאחר שנטל

פסולים או בשאר מידי דמקני: * אם שפשוף ידיו זו בזו, יזהר וכו'. דע דלקראש ונסיעתו דסבינא להו דלמעלה מקשרי אצבעות אין מקום טמאה בעל מילא לא שרי דין זה, רק דמתחבר חיש לדעת הרשב"א דסבינא לה דאף

בהם אחר שלא נטל ידיו, צריך לנגב ולחזור ולטל כראוי: (מו) על-ידי המים. ורצה לומר, שהמים נטמאו מנגיעתו ומטמאין הידים: (מז) שהם שניים. שהראשונים באים רק להסיר הלכלוך, כג"ל בסעיף ב' (מח) שלא יגע יד בחרקתה. שחרקה פשאיין עליה רק מים ראשונים, הלא טמאים הם ומטמאין את ידו הראשונה. ובדריעבד אם נגע, (לו) יש אומרים שאין צריך לנגבה, רק נותן אחר-כה מים עליה פעם אחת, דכיון שפשוף היד טהורים לגמרי, אף-על-פי שנטמאו מיד האחרת מהני מים השניים לטהרם. (לח) ויש אומרים דגם בזה צריך לנגבה כמו בנגע בהם אחר: (מט) אין צריך לכל זה. ורצה לומר, כמו שכתב מקדש דאין צריך מים שניים ומטר תכף לשפשוף זה בזה; אבל מכל מקום יש לזהר שלא לגע בהם אחר שלא נטל ידיו, וכג"ל בסעיף-קטן מה. וכתב החי"א דאם, דמכל מקום אם כבר ברח 'על נטילת ידים' ונזכר, יחזור וישל ידיו (לט) ולא יברך: (מ) כתבו האחרונים: אם נטל הכלי בידו הלחה [הינו

(מא) ביד הימין ששפך עליה מתחלה פעם אחת בידו השמאלית], נטמא און הכלי מהמים שיש על ידו, דמים הראשונים טמאים הם, ואם תור ונאחוז בידו השמאלית לטל פעם שניה על הימין, נטמא ידו על-ידיה וצריך לנגבה: (מב) שניטל רביעית בכת- אחת על כל יד יחד, או שישפך מים ראשונים ושניים על כל יד יחד בפני עצמה: ה' (ג) שתי ידיו פאחת. אבל בנטל רק אחת ושפך מפנה על השנייה אף שלא נגע בה, ונתפנן מתחלה לטל גם השנייה, אפלו הכי טמאה, וכג"ל בסמ"ק קנט סעיף ו' [מ"א]: (נא) ואינן מטמאות זו את זו. והלעיל בסמ"ק קס סעיף יג מבאר דבשעת הדחק אין צריך בזה רביעית לכל אחד, אלא נוטל מרביעית לשניים, מחצי לג' לשלשה ולארבעה, רק אם הספיק לבוא על ידיהם כל שעור הנטילה כראוי: ו' (נב) נטמאו ידיו.

דמים הראשונים פחותים מרביעית טמאים הם ומטמאין זה את זה, וכג"ל בסעיף ד': (נג) ולטל שתייהן כאחת. הינה אף ברכיבית אחת סגי בזה, וכג"ל בסעיף ד' זה: (נד) וכל-שכן לזהר וכו'. ומשמע מלשון זה דאף בזה הוי הדין דאם נגע צריך לנגב ולחזור ולטל, וכן כתב הלבוש, וענין לעיל בסעיף-קטן מה שיש דעות בפוסקים בזה: ז' (נה) אם שפשוף וכו'. הינו (מג) אף ששפך עליהם רביעית בכת-אחת, או שפכו שפך מים שניים על שתי ידיו, דאין מטמאין זה מזה, מכל מקום אם יגע למעלה ממקום שהגיעו המים ישמאו בנגיעתן: (נו) חוץ ממקום וכו'. מרי שנטל המים רק עד קשרי אצבעותיו, דיצא ידי נטילה להרבה פוסקים, כמבאר בסמ"ק קסא; וילמעלה משם, אף דאינו חייב לטל שם לנטילת חליו, מפני-מקום מקום טמאה הוא [דלתרומה צריך לטל גם שם] 41, ולכן מטמא ידו הלחה בנגיעתה שם. אבל אם נטל המים עד חבור קנה היד עם החרוץ, אין לחש בהנגיעה למעלה,

שער הציצין

(לו) כן משמע מהפרי"מגדים, דאף להפגן-אבריהם שהביא בשם ים של שלמה בסעיף-קטן י' להקל בנגע ביד אחת שאין צריך נגיב, כאן מודה, וכן כתב בדרך-החיים. והפתיחת-השקל בסעיף-קטן יא טובר דלהפגן-אבריהם בשם ים של שלמה גם בנגע בהם אחר אין צריך נגיב ברכיבית: (לב) מגן-אבריהם בשם ים של שלמה: (לג) ר"א לקמן בסוף סעיף 361) ולבוש וכן מצד במאמר-רד"ק: (לד) דוה הדין גופא שחסימים הפגן-אבריהם דרכיבית לא מהני לאם נגע בהם אחר או ידו השנייה לא ברורא לה, עין בנשמת-אדם: (לה) וכן בהג"מ מוכח בסבינא לה דלדעת הבית-יוסף רביעית מהני, ע"ש, ולדבריו, מה שפסיק המחבר "אין צריך לכל זה" גם אנגע בהם אחר קאי ודלא כהפגן-אבריהם בסעיף-קטן יא, ומה שכתב בסעיף ז' "אם שפשוף" וכו' רק אפים שניים קאי ולא אפס נטל ברכיבית מים, וצריך עיון למעשה: (מ) מגן-אבריהם ושי"א: (מא) וראיתי בפתחי-תשובה שכתב שלכתחלה יזהר שיהא און הכלי נגוב לגמרי, שאם הוא לח, אם-כן כשנוטל ידו אחת נטמא המים שעל הכלי, וכשחוזר וישל ויגע בה בידו שפכו נטל טמא אותו הדין, עד כאן לשונו, וכן כתב בספר שלחן-שלמה, ומשמע מלשונם שפסעם ראשונה כשנוטל הכלי בידו יזהר שיהיה און הכלי נגוב, דאי לא הכי תטמא תכף על-ידי הדין. ובאמת משמע מאחרונים

הפתיחת-השקל בס"ק י' והג"ר [דעל-ידי-היד לא נטמא המים, דהוי כמו שפנע בידו במים שפכלי שלא בשעת נטילה: 40], דמבאר לעיל בסמ"ק קס סעיף יא דלא נטמא המים שעל-ידי-היד, והקא נמי ברי אוחתה הדין לא נטל צדן, וכן משמע מלח"מ ומדורות המבואר שם כמגן-אבריהם. ותרן שפכתנו בדריין כשפנה ברכיה נטמא עליה מתחלה" וכו', דוה כבר שצת נטילה היא, ויש עליה מים טמאים משפיה ראשונה שהיתה פחות מרביעית: (מג) מגן-אבריהם:

הפתיחת-השקל בס"ק י' והג"ר [דעל-ידי-היד לא נטמא המים, דהוי כמו שפנע בידו במים שפכלי שלא בשעת נטילה: 40], דמבאר לעיל בסמ"ק קס סעיף יא דלא נטמא המים שעל-ידי-היד, והקא נמי ברי אוחתה הדין לא נטל צדן, וכן משמע מלח"מ ומדורות המבואר שם כמגן-אבריהם. ותרן שפכתנו בדריין כשפנה ברכיה נטמא עליה מתחלה" וכו', דוה כבר שצת נטילה היא, ויש עליה מים טמאים משפיה ראשונה שהיתה פחות מרביעית: (מג) מגן-אבריהם:

הפתיחת-השקל בס"ק י' והג"ר [דעל-ידי-היד לא נטמא המים, דהוי כמו שפנע בידו במים שפכלי שלא בשעת נטילה: 40], דמבאר לעיל בסמ"ק קס סעיף יא דלא נטמא המים שעל-ידי-היד, והקא נמי ברי אוחתה הדין לא נטל צדן, וכן משמע מלח"מ ומדורות המבואר שם כמגן-אבריהם. ותרן שפכתנו בדריין כשפנה ברכיה נטמא עליה מתחלה" וכו', דוה כבר שצת נטילה היא, ויש עליה מים טמאים משפיה ראשונה שהיתה פחות מרביעית: (מג) מגן-אבריהם:

הפתיחת-השקל בס"ק י' והג"ר [דעל-ידי-היד לא נטמא המים, דהוי כמו שפנע בידו במים שפכלי שלא בשעת נטילה: 40], דמבאר לעיל בסמ"ק קס סעיף יא דלא נטמא המים שעל-ידי-היד, והקא נמי ברי אוחתה הדין לא נטל צדן, וכן משמע מלח"מ ומדורות המבואר שם כמגן-אבריהם. ותרן שפכתנו בדריין כשפנה ברכיה נטמא עליה מתחלה" וכו', דוה כבר שצת נטילה היא, ויש עליה מים טמאים משפיה ראשונה שהיתה פחות מרביעית: (מג) מגן-אבריהם:

הפתיחת-השקל בס"ק י' והג"ר [דעל-ידי-היד לא נטמא המים, דהוי כמו שפנע בידו במים שפכלי שלא בשעת נטילה: 40], דמבאר לעיל בסמ"ק קס סעיף יא דלא נטמא המים שעל-ידי-היד, והקא נמי ברי אוחתה הדין לא נטל צדן, וכן משמע מלח"מ ומדורות המבואר שם כמגן-אבריהם. ותרן שפכתנו בדריין כשפנה ברכיה נטמא עליה מתחלה" וכו', דוה כבר שצת נטילה היא, ויש עליה מים טמאים משפיה ראשונה שהיתה פחות מרביעית: (מג) מגן-אבריהם:

הפתיחת-השקל בס"ק י' והג"ר [דעל-ידי-היד לא נטמא המים, דהוי כמו שפנע בידו במים שפכלי שלא בשעת נטילה: 40], דמבאר לעיל בסמ"ק קס סעיף יא דלא נטמא המים שעל-ידי-היד, והקא נמי ברי אוחתה הדין לא נטל צדן, וכן משמע מלח"מ ומדורות המבואר שם כמגן-אבריהם. ותרן שפכתנו בדריין כשפנה ברכיה נטמא עליה מתחלה" וכו', דוה כבר שצת נטילה היא, ויש עליה מים טמאים משפיה ראשונה שהיתה פחות מרביעית: (מג) מגן-אבריהם:

י הרי"ש והרא"ש פסקו ב דמסקת ידים והמקום פסקו יא מילכות מקראות כ כפנת ב דגנים לפדש התוספתא גביה הרא"ש ל כל בו משם הנכ"ר

(ו) לכל זה. ואם נגע בהם אחר טמאות, עמ"א. כלי שנפך בשוליו ורחוב בו כרוא ודחק אותו למעלה ויוצאים המים על ידו, שרי, אפ"י שהפנתא לכה ונגע בו בידיו, לית לן בה, ל"ח. וכתב הטמאי: ומה"ש לחש שלאחר שנטל

פסולים או בשאר מידי דמקני: * אם שפשוף ידיו זו בזו, יזהר וכו'. דע דלקראש ונסיעתו דסבינא להו דלמעלה מקשרי אצבעות אין מקום טמאה בעל מילא לא שרי דין זה, רק דמתחבר חיש לדעת הרשב"א דסבינא לה דאף

בהם אחר שלא נטל ידיו, צריך לנגב ולחזור ולטל כראוי: (מו) על-ידי המים. ורצה לומר, שהמים נטמאו מנגיעתו ומטמאין הידים: (מז) שהם שניים. שהראשונים באים רק להסיר הלכלוך, כג"ל בסעיף ב' (מח) שלא יגע יד בחרקתה. שחרקה פשאיין עליה רק מים ראשונים, הלא טמאים הם ומטמאין את ידו הראשונה. ובדריעבד אם נגע, (לו) יש אומרים שאין צריך לנגבה, רק נותן אחר-כה מים עליה פעם אחת, דכיון שפשוף היד טהורים לגמרי, אף-על-פי שנטמאו מיד האחרת מהני מים השניים לטהרם. (לח) ויש אומרים דגם בזה צריך לנגבה כמו בנגע בהם אחר: (מט) אין צריך לכל זה. ורצה לומר, כמו שכתב מקדש דאין צריך מים שניים ומטר תכף לשפשוף זה בזה; אבל מכל מקום יש לזהר שלא לגע בהם אחר שלא נטל ידיו, וכג"ל בסעיף-קטן מה. וכתב החי"א דאם, דמכל מקום אם כבר ברח 'על נטילת ידים' ונזכר, יחזור וישל ידיו (לט) ולא יברך: (מ) כתבו האחרונים: אם נטל הכלי בידו הלחה [הינו

(מא) ביד הימין ששפך עליה מתחלה פעם אחת בידו השמאלית], נטמא און הכלי מהמים שיש על ידו, דמים הראשונים טמאים הם, ואם תור ונאחוז בידו השמאלית לטל פעם שניה על הימין, נטמא ידו על-ידיה וצריך לנגבה: (מב) שניטל רביעית בכת- אחת על כל יד יחד, או שישפך מים ראשונים ושניים על כל יד יחד בפני עצמה: ה' (ג) שתי ידיו פאחת. אבל בנטל רק אחת ושפך מפנה על השנייה אף שלא נגע בה, ונתפנן מתחלה לטל גם השנייה, אפלו הכי טמאה, וכג"ל בסמ"ק קנט סעיף ו' [מ"א]: (נא) ואינן מטמאות זו את זו. והלעיל בסמ"ק קס סעיף יג מבאר דבשעת הדחק אין צריך בזה רביעית לכל אחד, אלא נוטל מרביעית לשניים, מחצי לג' לשלשה ולארבעה, רק אם הספיק לבוא על ידיהם כל שעור הנטילה כראוי: ו' (נב) נטמאו ידיו.

דמים הראשונים פחותים מרביעית טמאים הם ומטמאין זה את זה, וכג"ל בסעיף ד': (נג) ולטל שתייהן כאחת. הינה אף ברכיבית אחת סגי בזה, וכג"ל בסעיף ד' זה: (נד) וכל-שכן לזהר וכו'. ומשמע מלשון זה דאף בזה הוי הדין דאם נגע צריך לנגב ולחזור ולטל, וכן כתב הלבוש, וענין לעיל בסעיף-קטן מה שיש דעות בפוסקים בזה: ז' (נה) אם שפשוף וכו'. הינו (מג) אף ששפך עליהם רביעית בכת-אחת, או שפכו שפך מים שניים על שתי ידיו, דאין מטמאין זה מזה, מכל מקום אם יגע למעלה ממקום שהגיעו המים ישמאו בנגיעתן: (נו) חוץ ממקום וכו'. מרי שנטל המים רק עד קשרי אצבעותיו, דיצא ידי נטילה להרבה פוסקים, כמבאר בסמ"ק קסא; וילמעלה משם, אף דאינו חייב לטל שם לנטילת חליו, מפני-מקום מקום טמאה הוא [דלתרומה צריך לטל גם שם] 41, ולכן מטמא ידו הלחה בנגיעתה שם. אבל אם נטל המים עד חבור קנה היד עם החרוץ, אין לחש בהנגיעה למעלה,

שער הציצין

(לו) כן משמע מהפרי"מגדים, דאף להפגן-אבריהם שהביא בשם ים של שלמה בסעיף-קטן י' להקל בנגע ביד אחת שאין צריך נגיב, כאן מודה, וכן כתב בדרך-החיים. והפתיחת-השקל בסעיף-קטן יא טובר דלהפגן-אבריהם בשם ים של שלמה גם בנגע בהם אחר אין צריך נגיב ברכיבית: (לב) מגן-אבריהם בשם ים של שלמה: (לג) ר"א לקמן בסוף סעיף 361) ולבוש וכן מצד במאמר-רד"ק: (לד) דוה הדין גופא שחסימים הפגן-אבריהם דרכיבית לא מהני לאם נגע בהם אחר או ידו השנייה לא ברורא לה, עין בנשמת-אדם: (לה) וכן בהג"מ מוכח בסבינא לה דלדעת הבית-יוסף רביעית מהני, ע"ש, ולדבריו, מה שפסיק המחבר "אין צריך לכל זה" גם אנגע בהם אחר קאי ודלא כהפגן-אבריהם בסעיף-קטן יא, ומה שכתב בסעיף ז' "אם שפשוף" וכו' רק אפים שניים קאי ולא אפס נטל ברכיבית מים, וצריך עיון למעשה: (מ) מגן-אבריהם ושי"א: (מא) וראיתי בפתחי-תשובה שכתב שלכתחלה יזהר שיהא און הכלי נגוב לגמרי, שאם הוא לח, אם-כן כשנוטל ידו אחת נטמא המים שעל הכלי, וכשחוזר וישל ויגע בה בידו שפכו נטל טמא אותו הדין, עד כאן לשונו, וכן כתב בספר שלחן-שלמה, ומשמע מלשונם שפסעם ראשונה כשנוטל הכלי בידו יזהר שיהיה און הכלי נגוב, דאי לא הכי תטמא תכף על-ידי הדין. ובאמת משמע מאחרונים

הפתיחת-השקל בס"ק י' והג"ר [דעל-ידי-היד לא נטמא המים, דהוי כמו שפנע בידו במים שפכלי שלא בשעת נטילה: 40], דמבאר לעיל בסמ"ק קס סעיף יא דלא נטמא המים שעל-ידי-היד, והקא נמי ברי אוחתה הדין לא נטל צדן, וכן משמע מלח"מ ומדורות המבואר שם כמגן-אבריהם. ותרן שפכתנו בדריין כשפנה ברכיה נטמא עליה מתחלה" וכו', דוה כבר שצת נטילה היא, ויש עליה מים טמאים משפיה ראשונה שהיתה פחות מרביעית: (מג) מגן-אבריהם:

הפתיחת-השקל בס"ק י' והג"ר [דעל-ידי-היד לא נטמא המים, דהוי כמו שפנע בידו במים שפכלי שלא בשעת נטילה: 40], דמבאר לעיל בסמ"ק קס סעיף יא דלא נטמא המים שעל-ידי-היד, והקא נמי ברי אוחתה הדין לא נטל צדן, וכן משמע מלח"מ ומדורות המבואר שם כמגן-אבריהם. ותרן שפכתנו בדריין כשפנה ברכיה נטמא עליה מתחלה" וכו', דוה כבר שצת נטילה היא, ויש עליה מים טמאים משפיה ראשונה שהיתה פחות מרביעית: (מג) מגן-אבריהם:

הפתיחת-השקל בס"ק י' והג"ר [דעל-ידי-היד לא נטמא המים, דהוי כמו שפנע בידו במים שפכלי שלא בשעת נטילה: 40], דמבאר לעיל בסמ"ק קס סעיף יא דלא נטמא המים שעל-ידי-היד, והקא נמי ברי אוחתה הדין לא נטל צדן, וכן משמע מלח"מ ומדורות המבואר שם כמגן-אבריהם. ותרן שפכתנו בדריין כשפנה ברכיה נטמא עליה מתחלה" וכו', דוה כבר שצת נטילה היא, ויש עליה מים טמאים משפיה ראשונה שהיתה פחות מרביעית: (מג) מגן-אבריהם:

הפתיחת-השקל בס"ק י' והג"ר [דעל-ידי-היד לא נטמא המים, דהוי כמו שפנע בידו במים שפכלי שלא בשעת נטילה: 40], דמבאר לעיל בסמ"ק קס סעיף יא דלא נטמא המים שעל-ידי-היד, והקא נמי ברי אוחתה הדין לא נטל צדן, וכן משמע מלח"מ ומדורות המבואר שם כמגן-אבריהם. ותרן שפכתנו בדריין כשפנה ברכיה נטמא עליה מתחלה" וכו', דוה כבר שצת נטילה היא, ויש עליה מים טמאים משפיה ראשונה שהיתה פחות מרביעית: (מג) מגן-אבריהם:

הפתיחת-השקל בס"ק י' והג"ר [דעל-ידי-היד לא נטמא המים, דהוי כמו שפנע בידו במים שפכלי שלא בשעת נטילה: 40], דמבאר לעיל בסמ"ק קס סעיף יא דלא נטמא המים שעל-ידי-היד, והקא נמי ברי אוחתה הדין לא נטל צדן, וכן משמע מלח"מ ומדורות המבואר שם כמגן-אבריהם. ותרן שפכתנו בדריין כשפנה ברכיה נטמא עליה מתחלה" וכו', דוה כבר שצת נטילה היא, ויש עליה מים טמאים משפיה ראשונה שהיתה פחות מרביעית: (מג) מגן-אבריהם:

הפתיחת-השקל בס"ק י' והג"ר [דעל-ידי-היד לא נטמא המים, דהוי כמו שפנע בידו במים שפכלי שלא בשעת נטילה: 40], דמבאר לעיל בסמ"ק קס סעיף יא דלא נטמא המים שעל-ידי-היד, והקא נמי ברי אוחתה הדין לא נטל צדן, וכן משמע מלח"מ ומדורות המבואר שם כמגן-אבריהם. ותרן שפכתנו בדריין כשפנה ברכיה נטמא עליה מתחלה" וכו', דוה כבר שצת נטילה היא, ויש עליה מים טמאים משפיה ראשונה שהיתה פחות מרביעית: (מג) מגן-אבריהם:

הפתיחת-השקל בס"ק י' והג"ר [דעל-ידי-היד לא נטמא המים, דהוי כמו שפנע בידו במים שפכלי שלא בשעת נטילה: 40], דמבאר לעיל בסמ"ק קס סעיף יא דלא נטמא המים שעל-ידי-היד, והקא נמי ברי אוחתה הדין לא נטל צדן, וכן משמע מלח"מ ומדורות המבואר שם כמגן-אבריהם. ותרן שפכתנו בדריין כשפנה ברכיה נטמא עליה מתחלה" וכו', דוה כבר שצת נטילה היא, ויש עליה מים טמאים משפיה ראשונה שהיתה פחות מרביעית: (מג) מגן-אבריהם: